

godina imali organizatori zadrugarstva. Ovima je pri širenju zadrugarstva u nova područja i u nove grane lako bilo upozoravati na već postignute uspjehe. Zato možemo gotovo sa sigurnošću ustvrditi, da je bohinjsko sirarsko zadrugarstvo makar i posredno utjecalo na to, da su se počele osnivati mljekarske zadruge i u drugim krajevima naše države i potaklo ih na osnivanje poljoprivrednih zadruga raznih drugih grana.

Mijo Dočić, Zagreb

»Poljoopskrba«

OSNOVAN JE »SERVIS ZA MLJEKARSTVO«

Kako se naše mljekarstvo naročito posljednjih godina naglo razvilo, udruženja, instituti i komore često su na raznim mljekarskim konferencijama raspravljale, da treba što prije osnovati servis za mljekarstvo. Dosad se taj zadatak nije ostvario, iako je na svim tim sastancima jednoglasno zaključeno, da servis treba osnovati, ali nije se mogla pronaći forma i način, kako da se to izvede. Budući da je osnivanje servisa postajalo svakim danom sve akutnije, a paralelno s općim planom i mjerama, kojima se naročito u posljednje vrijeme nastoji unaprijediti poljoprivreda i organizirati poljoprivredna služba, mjerodavne su ustanove zaključile, da treba osnovati mljekarske servise. U tom smislu vođene su diskusije najprije u Savezu poljopr.-šum. komora, a zatim u Republičkoj poljoprivredno-šumarskoj komori, te je konačno odlučeno da se osnuje servis u okviru »POLJOOPSKRBE« pogona Zadružnog poslovnog saveza za mehanizaciju i opskrbu poljoprivrede NRH sa sjedištem u Zagrebu. Na sjednici Saveza poljoprivredno-šumarskih komora Upravnog odbora Sekcije za mljekarstvo u Beogradu, dana 22. veljače o. g. pretresen je program servisa, koji je u principu i usvojen s tim, da se djelovanje servisa proširi na područje cijele FNRJ, jer je on jedini takve vrsti u zemlji.

S ustrojstvom ovakovog servisa složili su se Institut za mljekarstvo FNRJ u Beogradu i Zadružni poslovni savez NRH. U prilog osnivanja servisa za mljekarstvo u sklopu »POLJOOPSKRBE« — Zagreb, govore i činjenice, što to poduzeće već ima odjel za mljekarske uređaje i odjel za uvoz mljekarske opreme, koji već niz godina uspješno djeluju na teritoriju cijele zemlje. Isto tako »POLJOOPSKRBA« — Zagreb ima svoje podružnice u Osijeku, Beogradu i Rijeci. Nadalje ima svoja skladišta rezervnih dijelova strojeva, pa stručno osoblje za vođenje tog posla. Servis raspolaze postojećom poljoprivredno-mašinskom radionicom u Zagrebu, potrebnim strojnim parkom i stručnim kadrom. Još ove godine izgradit će se nova velika zadružna radionica, u kojoj će se za mljekarski servis izgraditi posebni odjel.

Da djelovanje servisa u navedenim pravcima bude što uspješnije, usklađivat će se ono prema zadacima Poslovnog saveza NRH i ostalih republika, a u uskoj suradnji sa stručnim udruženjima, organi vlasti, ustanovama, fakultetima i zavodima.

Svrha osnivanja servisa

Predratno mljekarstvo kao grana poljoprivredno-prerađivačke djelatnosti bilo je slabo razvijeno, te je uglavnom imalo obrtno-zanatski karakter. Ova sla-

ba razvijenost rezultirala je iz opće slabo razvijene cjelokupne naše privrede, prije II. Svjetskog rata. Tek poslije Oslobođenja naše zemlje ulagani su veliki naponi i materijalna sredstva da se mljekarstvo podigne i unaprijedi.

U posljednjih pet godina obraćena je velika pažnja izgradnji mljekarskih objekata. Ova izgradnja tekla je zapravo u dvije etape:

a) Izgradnja mljekarskih objekata saveznog i republičkog značaja od god. 1949. do konca 1952. u akciji UNICEF-a u našoj zemlji.

b) Izgradnja mljekara poslije god. 1952. s djelomičnim nastavkom izgradnje mljekara u akciji UNICEF-a, pa putem lokalnih izvora, poduzeća, poljo-privrednih zadruga i sl.

Prilikom ovih akcija izgrađeno je do danas oko 400 što većih i manjih mljekarskih objekata u zemlji (računajući ovdje i sabirališta), a cijeli niz sličnih objekata već je u gradnji ili će se podići.

U dosadašnjem radu oko izgradnje novih objekata i u radu s podignutim objektima nailazilo se na cijeli niz problema, kao što su na pr. pogreške u projektiranju i izgradnji, oskudica u potrebnim stručnim kadrovima, nabavi uvozne i domaće mljekarske opreme, proizvodnji i poboljšanju kvalitete domaće opreme, popravku mljekarske opreme, montaži i instalacijama i t. d. Ovi problemi pojavljuju se sve jače u posljednje vrijeme naročito u manjim mjestima zbog oskudice potrebnih stručnih i tehničkih kadrova. Baš zbog svega naprijed izloženog osjeća se već duže vremena potreba, da se osnuje jedan ovakav servis, naročito zato, što ga danas nema ni u jednoj republici.

Iz naprijed izloženog vidi se, da je svrha servisa da pomogne našim mljekarima. Ova pomoć bit će u raznim oblicima.

Zadaci servisa

S obzirom na dosadašnja iskustva i potrebe naših mljekara, najglavniji zadaci servisa bili bi: a) instruktaža, b) montaža, c) remont, d) održavanje strojeva i uređaja, e) proizvodnja i poboljšanje kvalitete mljekarskih strojeva i uređaja, f) izrada investicionih programa i kompletnih elaborata za izgradnju novih mljekara i rekonstrukciju starih pogona, g) planiranje izgradnje novih mljekara, h) prikupljanje potreba na reprodukcijom i investicionom materijalu za potrebe mljekarstva, i) proizvodnja svih vrsta ambalaže za mljekarstvo, j) osiguranje atesta za novo proizvedenu mljekarsku opremu domaće proizvodnje, k) osiguranje domaće i uvozne mljekarske opreme i pribora.

Da se lakše razumije, na koji će način servis ostvariti svoje zadatke, iznijet ću u vrlo grubim crtama opis pojedinih njegovih zadataka.

Instruktaža: Servis će vršiti instruktažu održavajući razne tečajeve, demonstracije, propagandu, štampu, stručne časopise i t. d. Zbog nestašice tehničkog osoblja i zbog slabog poznavanja naročito suvremenih mljekarskih uređaja, naše tehničko osoblje, koje radi u mljekarima, održavat će tečajeve u centralnoj radionici servisa ili u pogonima prilikom montaže ili puštanja u pogon, ili prilikom isprobavanja pojedinih mljekarskih uređaja.

Montaža i rekonstrukcije: U dosadanjoj praksi često se događa, da investitori za gradnju mljekara ne mogu naći poduzeće, koje bi izvelo stručnu kompletnu montažu i instalacije mljekare, zbog nestašice stručnog mljekarskog osoblja. Ovo je baš jedan od većih problema, s kojim se bore investitori. Zbog toga će servis preko svoje centralne radionice u Zagrebu vršiti kompletne mon-

taže i instalacione radove mljekarskih pogona na terenu. Isto tako servis će vršiti sve uslužne radove na kompletnim rekonstrukcijama zastarjelih pogona, držeći se pritom principa suvremene izgradnje, higijene, tehnike i tehnologije.

Osim montaže mljekarskih pogona servis će montirati i uređaje za mužnju, koji se već proizvode u našoj zemlji, a koji su se uspješno počeli primjenjivati, na poljoprivrednim dobrima i zadružnim ekonomijama.

Održavanje strojeva i uređaja: Servis će u svojoj radionici preuzimati sve popravke mljekarskih strojeva i uređaja. Gdje bude od potrebe, servis će vršiti razne popravke i u samim pogonima. Osim toga imat će svoje skladište rezervnih dijelova za mljekarske strojeve i uređaje.

Proizvodnja i poboljšanje kvalitete mljekarske opreme: Servis će u svojoj radionici proizvoditi novu mljekarsku opremu. U početku proizvodit će jednostavniju opremu, a izrada ostale složenije opreme zavisit će o mogućnosti strojnog parka i stručnosti osoblja radionice. U okviru ovoga, servis će poboljšavati i usavršivati kvalitetu već postojeće mljekarske opreme.

Izrada investicionih programa: Za što lakšu snalažljivost investitora kod planiranja izgradnje ili rekonstrukcije mljekarskih objekata, servis će preuzimati stručnu izradu investicionih programa. U daljnjoj perspektivi servis će u svojem djelokrugu oformiti biro stručnjaka za projektiranje mljekarskih pogona, mljekarske opreme i uređaja.

Planiranje i izgradnja novih mljekara: Servis će kao dobar poznavalac terena, a uz pomoć i suradnju mljekarskih i drugih stručnjaka, fakulteta, zavoda i stručnih udruženja surađivati oko planiranja, lociranja, određivanja smjera proizvodnje, kapaciteta i slično, kod izgradnje novih ili rekonstrukcije već postojećih pogona. Nadalje djelovat će samoinicijativno i predlagati raznim organizacijama podizanje pojedinih mljekarskih pogona, čije potrebe traže interesi dotičnog kraja i daju mu puno ekonomsko opravdanje.

Prikupljanje podataka o reprodukcijom i investicionom materijalu: Servis će objedinjavati sve potrebe za reprodukcijom i investicionim materijalom na području svoga djelovanja. Pravodobno prikupljanje ovih podataka doći će vrlo dobro pojedinim ustanovama, da na vrijeme i pravilno osiguraju sav potrebni materijal za naše mljekare.

Proizvodnja mljekarske ambalaže: Budući da je mljekarstvo mlada privredna grana u suvremenom smislu riječi, nitko se nije dosad brinuo o raznovrsnoj praktičnoj, higijenskoj i ekonomičnoj ambalaži. Servis će imati u tom smislu velike mogućnosti svog djelovanja nastojeći, da se ambalaža proizvodi od sirovina, kojima naša zemlja raspolaže, kao što su na pr. staklo, aluminijski, polivinil masa i t. d.

Osiguranje atesta za strojeve i opremu: Iz prakse nažalost znademo, da je naša metalna prerađivačka industrija u više slučajeva proizvela neku opremu i pustila je u promet, a nije ju prethodno ispitala i u radu stručno provjerila. Naši pogoni imali su, a imaju i danas dosta poteškoća u svom radu s takvim strojevima i uređajima. Da se to u buduću ne dogodi, servis će tražiti, da svaki stroj, prije nego što se pusti u prodaju, bude ispitan u radu, pa tek nakon povoljnih rezultata izdat će mjerodavne ustanove (Zavodi za mehanizaciju poljoprivrede, Instituti i sl.) atest, kojim će se odobriti primjena dotičnog artikla u proizvodnji.

Osiguranje domaće i uvozne opreme: Servis će osigurati investitorima kompletnu opremu i uređaje iz domaće proizvodnje ili iz uvoza. Ovo je za investitore bio dosad jedan od najvećih problema, jer nije bilo tijela, koje bi udovoljilo u cijelosti takvom traženju, nego je investitor morao obilaziti cijeli niz poduzeća i ustanova, dok nije bar donekle kompletirao svoju mljekarsku opremu. S radom ovoga servisa nestat će i ovog problema.

Iz naprijed izloženog vidi se svrha, zadaci i organizacija rada servisa za mljekarstvo, pa je time naše mljekarstvo konačno dobilo ustanovu, koja će se brinuti da podmiri sve potrebe našeg mljekarstva u zemlji.

Ing. Radovan Noveski, Skoplje

Konzumna mlekarar

DISTRIBUCIJA MLEKA U LONDONU

Poznato je da se Engleska ubraja u red zemalja gde je potrošnja konzumnog mleka po stanovniku dosta visoka. Glavni faktori povećanja potrošnje mleka jesu: visoka proizvodnja, propaganda i organizacija distribucije mleka u industriskim centrima.

Kada je reč o propagandi, ovde se misli na ulogu države koju igra preko Nacionalno propagandnog mljekarskog udruženja u kome su obavezno učlanjene sve mljekarske kompanije i »Mlekarsko trgovinsko preduzeće« (Milk Marketing Board) koje je predstavnik proizvođača-farmera i nosioc celokupne proizvodnje mleka na teritoriji Engleske i Velsa. Visina članarine koju uplaćuju članovi udruženja zavisi od prometa, odnosno od prerađene količine mleka. Ovo udruženje organizuje propagandni rad, izdaje brošure, održava popularna predavanja, štampa knjige, časopise i drugo.

Mleko u ishrani naroda je postavljeno kao »Lek hrana«, pa čak postoji i specijalni časopis za mljekarstvo od strane Ministarstva ishrane sa tim značenjem (Drug and Food). Da bi bila stimulirana što veća potrošnja i upotreba mleka naročito u ishrani dece, posebnim zakonom regulisano je da sva preškolska i školska deca do 16 godine dobijaju besplatno svakoga dana po 1/3 pinte (300 grama) mleka, pa čak i za vreme letnjih raspusta kada su grupisana u letovališta, odmarališta i sl. Isto tako besplatno se daje i majkama trudnicama i dojiljama na taj način, što majka pred porođaj na tri meseca ide na klinički pregled i dobija recept za primanje besplatnog mleka.

Korišćenje ovog prava može da traje do 6 meseca, što zavisi od njezinog zdravstvenog stanja i zdravlja deteta. Sve su ove mere doprinele da se potrošnja konzumnog mleka od 81 litar, kolika je bila 1939 godine po jednom stanovniku, povećala na 135 litara u 1954 godini.

Poseban doprinos i ulogu u povećanju potrošnje mleka igra distribucija mleka, kome pitanju je uglavnom posvećen ovaj napis. Činjenica da je u ovoj zemlji na distribuciju mleka angažovano oko 60.000 ljudi, potvrđuje njenu važnost.

U toku moje šestomesečne specijalizacije po mljekarstvu u Engleskoj želja mi je bila da se pored ostalih problema oko proizvodnje, zatim prerade i druge problematike, upoznam i sa problematikom oko distribucije mleka u Londonu.

Imajući na umu da deset-milionsko stanovništvo ovog velegrada konzumira dnevno oko 4,000.000 litara mleka, nameće se pitanje: kako je organizovana